

Received: 20 Feb 2020, Revised: 23 Mar 2020,

Accepted: 10 Apr 2020

นิพนธ์ต้นฉบับ

การพัฒนากระบวนการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง ภายใต้กองทุนดูแลผู้สูงอายุระยะยาว ขององค์การบริหารส่วนตำบลโปพานอำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม

นพนพิชญ ศรีรัตนประชากุล^{1*} วรพจน์ พรหมสัตยพรต² ผดุงศิษฐ์ ชำนาญบริรักษ์³

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม เพื่อพัฒนากระบวนการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงภายใต้กองทุนดูแลผู้สูงอายุระยะยาว องค์การบริหารส่วนตำบลโปพานอำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม กลุ่มเป้าหมาย 3 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มประชาชน กลุ่มภาคการเมือง และกลุ่มวิชาการด้านสาธารณสุข จำนวน 262 คน เก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ โดยแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการศึกษา พบว่า การพัฒนากระบวนการที่มีความเหมาะสมกับการดำเนินงานในพื้นที่มี 6 ขั้นตอน คือ (1) ศึกษาข้อมูลพื้นฐานบริบทของพื้นที่และวิเคราะห์สภาพการณ์ (2) จัดประชุมวางแผนเชิงปฏิบัติการ (3) กำหนดโครงการ 2 โครงการ คือ โครงการพัฒนาศักยภาพกองทุนดูแลระยะยาวด้านสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง และโครงการดูแลระยะยาวด้านสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง ซึ่งประกอบด้วย 3 กิจกรรม คือ กิจกรรมที่ 1 การประชุมเชิงปฏิบัติการ กิจกรรมที่ 2 การดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงตามแผนการดูแลรายบุคคล กิจกรรมที่ 3 การติดตามประเมินผลและการรายงานผลการดำเนินงาน (4) ดำเนินงานตามโครงการที่ได้วางแผนไว้ (5) ติดตามนิเทศ สนับสนุนการปฏิบัติตามโครงการ (6) สรุปผลและประเมินผล ข้อเสนอแนะกลับไปสู่การพัฒนาซึ่งการดำเนินงานดังกล่าวทำให้ผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงได้รับการดูแลจากกองทุน และญาติ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง มีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานของกองทุนฯ พร้อมทั้งกองทุนดูแลผู้สูงอายุระยะยาวได้รับการพัฒนาที่ดีขึ้น ปัจจัยแห่งความสำเร็จ คือ กลุ่มเป้าหมายมีส่วนร่วมในการแก้ไขกระบวนการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง มีความกระตือรือร้นตั้งแต่เริ่มต้น ปฏิบัติงานที่รับผิดชอบอย่างมุ่งมั่น ออกติดตามและประเมินผลงานที่ดำเนินการร่วมกัน จนบรรลุเป้าหมายที่วางไว้

คำสำคัญ ผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง กองทุนดูแลผู้สูงอายุระยะยาว ผู้ดูแลผู้สูงอายุระยะยาว

¹ นิสิตหลักสูตรสาธารณสุขศาสตรมหาบัณฑิต คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

² รองศาสตราจารย์ คณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

³ พยาบาลวิชาชีพชำนาญการ วิทยาลัยพยาบาลศรีมหาสารคาม

* Corresponding author: Nopnaphit5082@gmail.com

Original Article

The Development of Elderly Care Process with Dependence under Long-Term Care Fund of PoPhan Sub district Administrative Organization, Na Chueak District, Maha Sarakham Province

Nopnaphit Srirattanaprachakul^{1,*},Vorapoj Promasatayaprot², Phadoongsit Chumanaborirak³

Abstract

This study was a participatory action research (Participatory Action Research: PAR) to develop the process of caring for the elderly under the long-term elderly care fund of Por Phan Subdistrict Administrative Organization, Na Chueak District, Mahasarakham Province. Participants were from three operational sectors including public sector, political sector and public health sector, group with 262 participants in total. Data were collected by using questionnaires. The statistics used for data analysis were frequency, percentage, mean, standard deviation. The results showed that with operation in the area is 6 steps 1) studying and analyze the context 2) organizing a workshop plan 3) Establishing 2 projects, namely the potential development project for long-term public health care fund for dependent elderly and the long-term public health care program for dependent elderly. These projects consisted of 3 activities, such as activity 1: workshop, activity 2: caring for the elderly who were dependent on individualized care plans, activity 3: monitoring, evaluation, and performance reporting 4) performing tasks as planned 5) following up on supervision and supporting for project implementation 6) summary and evaluation suggestions back to development. To do this, the dependent elderly was received care from the fund and related parties satisfied with the fund's operations, in addition to fund for long-term care to the elderly had been improved. The success factors were that the target group was involved in the process of caring for the dependent elderly, enthusiasm from the start, performing duty responsibly, following up and evaluate the work done together until achieving the set target.

Keywords: Elderly dependency, Long-term Elderly Care Fund, Caregiver

¹ Student in Master of Public Health, Faculty of Public Health, Mahasarakham University

² Associate Professor, Faculty of Public Health, Mahasarakham University

³ Registered Nurse (Professional Level), Sri Maha Sarakham College of Nursing

* Corresponding author: Nopnaphit5082@gmail.com

บทนำ

ผู้สูงอายุ คือบุคคลซึ่งมีอายุเกิน 60 ปี บริบูรณ์ขึ้นไป ซึ่งจากข้อมูลการคาดประมาณประชากรของประเทศไทย พบว่าประเทศไทย กำลังเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ ใน พ.ศ.2563 และจังหวัดเกือบครึ่งหนึ่งของประเทศเข้าสู่สังคมสูงวัยระดับสุดยอด พ.ศ. 2573¹ ทั้งนี้ยังพบว่า ผู้สูงอายุมากกว่าครึ่งหนึ่งป่วยด้วยโรคเรื้อรัง โดยพบโรคความดันโลหิตสูง ร้อยละ 41.00 และโรคเบาหวาน ร้อยละ 18.00² ซึ่งปัญหาการเจ็บป่วยเรื้อรังเป็นสาเหตุหลักที่นำมาสู่ข้อจำกัดหรือสูญเสียความสามารถในการดูแลตนเองของผู้สูงอายุนำไปสู่การเกิดภาวะทุพพลภาพรุนแรงและทำให้เกิดความต้องการการดูแลระยะยาว³

สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.) จึงได้กำหนดยุทธศาสตร์การดำเนินงานระบบการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง โดยการทำบันทึกความร่วมมือเพื่อสนับสนุนการจัดระบบดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุ ระหว่างกระทรวงสาธารณสุข สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ สมาคมสันนิบาตเทศบาลแห่งประเทศไทย และสมาคมองค์การบริหารส่วนตำบลแห่งประเทศไทย นโยบายการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวดังกล่าวเป็นการเคลื่อนงบประมาณผ่านกองทุนสุขภาพตำบล ซึ่งมีเป้าหมายดำเนินการให้ครอบคลุมทั้งประเทศใน พ.ศ. 2561⁴ โดยการทำงานกองทุนดูแลผู้สูงอายุระยะยาวใน พ.ศ. 2560 ระดับอำเภอของจังหวัดมหาสารคามที่เข้าร่วมดำเนินงานมี 13 อำเภอ มีจำนวนทั้งหมด 144 ตำบล แต่มีตำบลที่เข้าร่วมการดำเนินงานกองทุนดูแลผู้สูงอายุระยะยาว 133 ตำบล คิดเป็นร้อยละ 92.36 ซึ่งจากข้อมูลการเข้าร่วมการดำเนินงานกองทุนดูแล

ผู้สูงอายุระยะยาว พบว่า ยังมีกองทุนดูแลผู้สูงอายุระยะยาวอีกหลายตำบลในแต่ละอำเภอที่ยังไม่ได้มีการดำเนินงาน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากหลายสาเหตุขึ้นอยู่กับสภาพปัญหาของแต่ละตำบล ส่งผลทำให้ผู้สูงอายุในพื้นที่ไม่ได้รับการดูแลตามวัตถุประสงค์ของกองทุนดูแลผู้สูงอายุระยะยาว⁵

ปัจจุบันตำบลปอพาน อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม มีจำนวนผู้สูงอายุเพิ่มมากขึ้นในของแต่ละปี โดยอ้างอิงจากฐานข้อมูลผู้สูงอายุที่ได้รับเบี้ยยังชีพขององค์การบริหารส่วนตำบลปอพาน และกองทุนดูแลผู้สูงอายุระยะยาวขององค์การบริหารส่วนตำบลปอพานยังไม่ได้มีการดำเนินงานในการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวในพื้นที่ผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงไม่ได้รับการดูแล และผลการประเมินกองทุนดูแลผู้สูงอายุระยะยาวขององค์การบริหารส่วนตำบลปอพานยังไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินของสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ซึ่งอาจมีหลายสาเหตุที่ทำให้ไม่มีการดำเนินงานกองทุนดูแลผู้สูงอายุระยะยาวซึ่งอาจแยกได้หลายสาเหตุ ดังนั้นผู้วิจัย จึงมีความสนใจที่จะพัฒนาระบบการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงภายใต้กองทุนดูแลผู้สูงอายุระยะยาวขององค์การบริหารส่วนตำบลปอพาน อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม เพื่อพัฒนาระบบการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงภายใต้กองทุนดูแลผู้สูงอายุระยะยาว องค์การบริหารส่วนตำบลปอพาน อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาการพัฒนาระบบการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง ภายใต้กองทุนดูแลผู้สูงอายุระยะยาวขององค์การบริหารส่วนตำบลปอพานอำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยกระบวนการวิจัยเชิงแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ตามแนวคิดของ (Kemmis and McTaggart, 1988)⁶ ประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การปฏิบัติตามแผน (Action) การสังเกตผล (Observation) การสะท้อนผล (Reflection)

กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มที่ 1 กลุ่มประชาชน ได้แก่ 1) ผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง จำนวน 78 คน 2) ญาติผู้ดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง จำนวน 78 คน

กลุ่มที่ 2 กลุ่มภาคการเมือง ในเขตพื้นที่ตำบลปอพาน ได้แก่ 1) นายกองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 1 คน 2) รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 2 คน 3) เลขานายองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 1 คน 4) สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 30 คน 5) ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 16 คน

กลุ่มที่ 3 กลุ่มวิชาการด้านสาธารณสุข ได้แก่ 1) ผู้จัดการระบบการดูแลระยะยาวด้านสาธารณสุข (Care Manager) จำนวน 3 คน 2) ผู้ดูแลผู้สูงอายุระยะยาว (Caregiver) จำนวน 40 คน 3) นักวิชาการสาธารณสุขขององค์การบริหารส่วนตำบลปอพาน จำนวน 1 คน 4. นักวิชาการสาธารณสุขโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จำนวน 1 คน 5) ผอ.โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล จำนวน 2 คน 6) รองปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลปอพาน จำนวน 1 คน รวมจำนวนทั้งสิ้น 262 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย แบบสอบถาม ซึ่งมีลักษณะเป็นคำถามปลายปิด (Closed - ended Question) ที่กำหนดคำถามไว้ให้ผู้ตอบเลือกตอบ ประกอบด้วย 3 ส่วน ดังนี้ 1) ข้อมูลทั่วไป 2) ความรู้เรื่องการดำเนินงานและการบริหารจัดการกองทุนดูแลผู้สูงอายุระยะยาว 3) การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกองทุนดูแลผู้สูงอายุระยะยาวขององค์การบริหารส่วนตำบลปอพาน อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ความตรง (Validity) ของเครื่องมือโดยให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบ 3 ท่าน โดยตรวจสอบความสอดคล้อง (Index of Congruence: IOC) ทุกข้อมีค่ามากกว่า 0.05 ความเชื่อมั่น (Reliability) ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Cronbach's alpha coefficient) เท่ากับ 0.89

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตั้งขั้นตอน ดังนี้

1. ผู้วิจัยติดต่อประสานงานกับหน่วยงานและผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับงานวิจัยในการพัฒนากระบวนการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงภายใต้กองทุนดูแลผู้สูงอายุระยะยาวขององค์การบริหารส่วนตำบลปอพาน จังหวัดมหาสารคาม เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

2. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามแผนปฏิบัติการวิจัย (Action Plan) การพัฒนากระบวนการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงภายใต้กองทุนดูแลผู้สูงอายุระยะยาวขององค์การบริหารส่วนตำบลปอพาน จังหวัดมหาสารคาม ทั้ง 4 ขั้นตอน ตามกระบวนการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ตามแนวคิดของ Kemmis และ McTaggart ซึ่งประกอบไปด้วย 4 ขั้นตอน คือ (1) การวางแผน

(Plan) (2) การปฏิบัติตามแผน (Act) (3) การสังเกตผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติ (Observe) และ (4) การสะท้อนผลต่อการปฏิบัติเพื่อนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขการปฏิบัติงาน (Reflect) โดยใช้เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล

3. การนำเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยใช้เก็บรวบรวมข้อมูลทั้งหมดมาและทำการวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

จริยธรรมในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ได้ขออนุมัติไปยังคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม โดยได้รับอนุมัติจริยธรรม เลขที่การรับรอง 162/2562 วันที่รับรอง 18 กันยายน 2562 วันหมดอายุ 19 กันยายน 2563

ผลการวิจัย

การพัฒนากระบวนการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง ภายใต้กองทุนดูแลผู้สูงอายุระยะยาวขององค์การบริหารส่วนตำบลปอพาน อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม สามารถสรุปเป็นขั้นตอนได้ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวางแผน (Planning)

กิจกรรมที่ 1 ศึกษาบริบทการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง ตำบลปอพาน อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม

บริบททั่วไป พบว่า ประชากรในตำบลปอพาน มีทั้งสิ้น 8,037 คน ประกอบด้วย เพศชาย

จำนวน 3,987 คน เพศหญิง 4,050 คน หมู่บ้านที่มีประชากรหนาแน่นมากที่สุดคือ หมู่ที่ 1 บ้านปอพาน มีจำนวนประชากร 1,005 คน และหมู่บ้านที่มีประชากรหนาแน่นน้อยที่สุด คือ หมู่ที่ 10 บ้านหลุบเปื่อย มีจำนวนประชากร 109 คน ส่วนจำนวนครัวเรือนโดยรวมทั้งตำบลมีทั้งสิ้น 2,038 ครัวเรือน สมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4 คนต่อครัวเรือน โดยผู้สูงอายุทุกคนในพื้นที่จะได้รับการตรวจคัดกรอง การประเมินความสามารถในการทำกิจวัตรประจำวัน (ADL) จำนวนทั้งหมด 1,075 คน ซึ่งแบ่งเป็นกลุ่ม 3 กลุ่ม คือ ผู้สูงอายุที่มีระดับคะแนนการประเมิน ตั้งแต่ 12 คะแนนขึ้นไปเป็นผู้สูงอายุกลุ่มติดสังคม พึ่งตนเองได้ ช่วยเหลือผู้อื่นชุมชนและสังคมได้ มีจำนวน 997 คน หรือร้อยละ 92.7 ผู้สูงอายุที่มีคะแนนการประเมิน 5-11 คะแนนเป็นผู้สูงอายุกลุ่มติดบ้านสามารถดูแลตนเองได้บ้าง ช่วยเหลือตนเองได้บ้าง จำนวน 71 คนหรือร้อยละ 6.6 และผู้สูงอายุที่มีคะแนนการประเมิน 0-4 เป็นผู้สูงอายุกลุ่มติดเตียง พึ่งตนเองไม่ได้ พิกัดหรือทุพพลภาพ จำนวน 7 คน หรือร้อยละ 0.7

บริบทการดำเนินงานของกองทุนดูแล

ผู้สูงอายุระยะยาว พบว่า กองทุนดูแลผู้สูงอายุระยะยาวขององค์การบริหารส่วนตำบลปอพานได้เข้าร่วมการดำเนินงานกับสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติเมื่อ เดือนพฤศจิกายน พ.ศ.2559 หรือในปีงบประมาณ 2560 ได้ดำเนินการขอรับการสนับสนุนงบประมาณในการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงจำนวน 515,000 บาท และขอสนับสนุนงบประมาณในปีงบประมาณ 2561 จำนวน 430,000 บาท คณะกรรมการกองทุนหลักประกันสุขภาพระดับท้องถิ่นหรือพื้นที่ได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการสนับสนุนการจัดบริการดูแลระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะ

ฟังจำนวน 14 คน ประกอบด้วยคณะทำงาน 3 ชุด ดังนี้ ชุดแรกเป็นคณะทำงานด้านการพิจารณาแผนการดูแลรายบุคคล จำนวน 5 คน ทำหน้าที่ ตรวจสอบและพิจารณากลับกรองแผนการดูแลรายบุคคล สำหรับการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในพื้นที่ที่ได้รับการดูแลอย่างครอบคลุม ซึ่งเป็นไปตามประกาศหลักประกันสุขภาพแห่งชาติและตามระเบียบหลักเกณฑ์หรือวัตถุประสงค์ของกองทุนฯและนำเสนอแผนการดูแลรายบุคคลต่อคณะอนุกรรมการเพื่อการพิจารณาอนุมัติ การตรวจเยี่ยม กำกับติดตามและประเมินผล คณะทำงานชุดที่สองเป็นคณะทำงานด้านการเงิน การบัญชี การจัดซื้อจัดจ้างและพัสดุ จำนวน 5 คน ทำหน้าที่ รับผิดชอบการรับเงิน - จ่ายเงิน ให้เป็นไปตามประกาศสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ และระเบียบกองทุนที่กำหนด คณะทำงานชุดที่สามเป็นคณะทำงานด้านการดำเนินงานกองทุนและงานอื่น ๆ จำนวน 4 คน ทำหน้าที่ ดำเนินการจัดประชุม คณะอนุกรรมการและคณะทำงาน ให้เป็นไปตามที่ระเบียบที่กำหนด

กิจกรรมที่ 2 จัดประชุมวางแผนเชิงปฏิบัติการ แต่งตั้งคณะทำงาน และจัดทำแผนปฏิบัติการดำเนินงานกองทุนดูแลผู้สูงอายุระยะยาว

การจัดประชุมผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนากระบวนการดำเนินงานดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงขององค์การบริหารส่วนตำบลโปพาน จำนวน 52 คน ประกอบด้วย นายก อบต. 1 คน รองนายก อบต. 2 คน รองปลัด อบต. 1 คน นักวิชาการสาธารณสุข อบต. 1 คน ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล 2 คน ผู้จัดการระบบดูแลระยะยาว 3 คน และ ผู้ช่วยเหลือดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง 40 คน โดยมีวัตถุประสงค์

เพื่อการคัดเลือกแต่งตั้งคณะทำงาน และการเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการขับเคลื่อนกระบวนการดำเนินงานของกองทุนดูแลผู้สูงอายุระยะยาว ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์ สภาพปัญหาการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง และสร้างความเข้าใจร่วมกันในการศึกษาค้นคว้าปัญหาและแนวทางการพัฒนากระบวนการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงของกองทุนดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง โดยให้เกิดการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและสรุปแนวทางเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติร่วมกัน

กิจกรรมที่ 3 กำหนดโครงการ 2 โครงการ

การดำเนินการจัดกิจกรรมโครงการตามแผนปฏิบัติการที่ได้จากการสรุปประเด็นปัญหาสำหรับการพัฒนากระบวนการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง เป็นการขับเคลื่อนการดำเนินงานของกองทุนดูแลผู้สูงอายุระยะยาว เพื่อพัฒนากระบวนการในการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงได้ 2 โครงการ ดังนี้ โครงการที่ 1 โครงการพัฒนาศักยภาพกองทุนดูแลระยะยาวด้านสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง และโครงการที่ 2 โครงการดูแลระยะยาวด้านสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง

ขั้นที่ 2 การปฏิบัติการพัฒนาตามแผนปฏิบัติการ (Action)

กิจกรรมที่ 4 ดำเนินงานตามโครงการที่ได้วางแผนไว้ อธิบายได้ดังนี้

โครงการพัฒนาศักยภาพกองทุนดูแลระยะยาวด้านสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง ได้ดำเนินการจัดกิจกรรมการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับขั้นตอนการดำเนินงานกองทุนดูแลผู้สูงอายุระยะยาว คือ การจัดทำแผนการดูแลรายบุคคล การขออนุมัติโครงการ การสนับสนุนงบประมาณให้ศูนย์พัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

การปฏิบัติตามแผนการดูแลรายบุคคล การติดตามผล การประเมินผลการดูแลตามแผนการดูแลรายบุคคล การดำเนินการเบิกจ่ายค่าตอบแทน และการรายงานผลการดูแลต่อคณะกรรมการกองทุนดูแลผู้สูงอายุระยะยาวให้กับ ภาควิชาการและการเมือง ประกอบด้วย รองปลัด อบต. 1 คน นักวิชาการสาธารณสุขของ อบต. 1 คน ผู้จัดการระบบดูแลผู้สูงอายุระยะยาว 3 คน ผู้ช่วยเหลือดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง 40 คน นายก อบต. 1 คน รองนายก อบต. 2 คน ผู้อำนวยการโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล 2 คน นักวิชาการสาธารณสุขของโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล 2 คน

โครงการดูแลระยะยาวด้านสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง ได้ดำเนินโครงการตามแนวทางกระบวนการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง เป็นงานขับเคลื่อนการดำเนินงานกองทุนดูแลผู้สูงอายุระยะยาว เพื่อให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ ซึ่งการจัดกิจกรรมของโครงการสามารถแบ่งเป็น 3 กิจกรรม คือ

กิจกรรมที่ 1 การประชุมเชิงปฏิบัติการ มีวัตถุประสงค์เพื่อจัดทำแผนการดูแลรายบุคคลสำหรับการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงแต่ละกลุ่ม มีกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมในการประชุม จำนวน 4 คน ประกอบด้วย ผู้จัดการระบบดูแลผู้สูงอายุระยะยาว 3 คน และนักวิชาการสาธารณสุข อบต. 1 คน ผลการดำเนินการประชุม คือ การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นการสรุปแผนการดูแลเฉพาะราย สำหรับการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง

กิจกรรม 2 การดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงตามแผนการดูแลรายบุคคล เป็นการดำเนินกิจกรรมโดยกลุ่มผู้ช่วยเหลือดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงจำนวน 40 คน ปฏิบัติการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในพื้นที่ จำนวน 78 คน ตามแผนการ

ดูแลรายบุคคลที่ได้รับการมอบหมาย ผลการดำเนินงาน พบว่า ผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในพื้นที่ จำนวน 78 ราย ได้รับการดูแลตามแผนการดูแลรายบุคคล และมีความพึงพอใจที่ดีต่อการปฏิบัติงานของผู้ช่วยเหลือผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง และพึงพอใจต่อการดำเนินงานของกองทุนดูแลผู้สูงอายุระยะยาว

กิจกรรมที่ 3 การติดตาม ประเมินผลและการรายงานผลการดำเนินงาน มีวัตถุประสงค์เพื่อการรายงานผลการดำเนินงาน และการขอเบิกจ่ายงบประมาณค่าตอบแทนการปฏิบัติงานของผู้ช่วยเหลือดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง การดำเนินการจัดกิจกรรมการประเมินและรายงานผลช่วงปลายเดือนตุลาคม 2562 วันที่ 31 ตุลาคม 2562 ซึ่งเป็นไปตามกำหนดการของแผนการดูแลเฉพาะรายเป็นรายเดือน ผู้ที่มีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม จำนวน 4 คน ประกอบด้วย ผู้จัดการระบบการดูแลผู้สูงอายุระยะยาว 3 คน และนักวิชาการสาธารณสุข อบต. 1 คน ผลการดำเนินการพบว่า ผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงจำนวน 78 คน ได้รับการดูแลจากผู้ช่วยเหลือดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงตามแผนการดูแลเฉพาะรายบุคคลจริง มีการจดบันทึกการปฏิบัติงาน และมีการรายงานผลการปฏิบัติงานต่อคณะกรรมการเพื่อทำการเบิกจ่ายค่าตอบแทน

ขั้นตอนที่ 3 ขั้นการสังเกต (Observation)

กิจกรรมที่ 4 สรุปผลและประเมินผล ข้อเสนอแนะกลับไปสู่การพัฒนา รายละเอียดดังนี้

1) ข้อมูลกลุ่มภาคการเมืองและกลุ่มวิชาการด้านสาธารณสุข พบว่าระดับความรู้แต่ละด้านเกี่ยวกับการดำเนินงานและการบริหารจัดการกองทุนดูแลผู้สูงอายุระยะยาว ก่อนการพัฒนา พบว่า ด้านการบริหารจัดการ อยู่ในระดับ

มาก ร้อยละ 94.1 ด้านการบริการด้านสาธารณสุข 100.0 รองลงมาคือด้านการบริการด้านอยู่ในระดับมาก ร้อยละ 84.3 และภาพรวมอยู่ในสาธารณสุข ร้อยละ 99.71 ภาพรวมความรู้ที่อยู่ในระดับมาก ร้อยละ 86.3 หลังการพัฒนา พบว่าระดับมาก ร้อยละ 100.0 ดังตารางที่ 1

ด้านการบริหารจัดการ อยู่ในระดับมาก ร้อยละ

ตารางที่ 1 ระดับความรู้แต่ละด้านเกี่ยวกับการดำเนินงานและการบริหารจัดการกองทุนดูแลผู้สูงอายุระยะยาว

ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงาน และการบริหารจัดการกองทุนดูแลผู้สูงอายุ ระยะยาว	ก่อนพัฒนา (n=102 คน)		หลังพัฒนา (n=102 คน)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ด้านการบริหารจัดการ				
ความรู้ระดับมาก	96	94.1	102	100.0
ความรู้ระดับปานกลาง	6	5.9	0	0.0
ด้านการบริการด้านสาธารณสุข				
ความรู้ระดับมาก	86	84.3	99	99.71
ความรู้ระดับปานกลาง	16	15.7	3	2.9
ภาพรวม				
ความรู้ระดับมาก	88	86.3	102	100.0
ความรู้ระดับปานกลาง	13	12.7	0	0.0
ความรู้ระดับน้อย	1	1.0	0	0.0

ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกองทุนดูแลผู้สูงอายุระยะยาวขององค์การบริหารส่วนตำบลปอพาน อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม พบว่า ก่อนการพัฒนา ส่วนใหญ่การมีส่วนร่วมอยู่ในด้านที่ 5 การมีส่วนร่วมในระดับเสริมอำนาจ (Mean = 1.49) รองลงมาคือ ด้านที่ 3 การมีส่วนร่วมในระดับเข้ามามีบทบาท (Mean = 1.47) และการมีส่วนร่วมน้อยที่สุดอยู่ในด้านที่

1 การมีส่วนร่วมในระดับให้ข้อมูลข่าวสาร (Mean = 1.38) หลังการพัฒนา พบว่า ส่วนใหญ่การมีส่วนร่วมอยู่ในด้านที่ 5 การมีส่วนร่วมในระดับเสริมอำนาจ (Mean = 1.54) รองลงมาคือด้านที่ 3 การมีส่วนร่วมในระดับเข้ามามีบทบาท (Mean = 1.53) และการมีส่วนร่วมน้อยที่สุดคือด้านด้านที่ 1 การมีส่วนร่วมในระดับให้ข้อมูลข่าวสาร (Mean = 1.42) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ระดับการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกองทุนดูแลผู้สูงอายุระยะยาวขององค์การบริหารส่วนตำบลโปพาน อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม

การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน	ก่อนพัฒนา (n=102 คน)		หลังพัฒนา (n=102 คน)	
	Mean (SD)	ระดับ	Mean (SD)	ระดับ
ด้านที่ 1 การมีส่วนร่วมในระดับให้ข้อมูลข่าวสาร	1.38 (0.65)	ต่ำ	1.42 (0.61)	ต่ำ
ด้านที่ 2 การมีส่วนร่วมในระดับการปรึกษาหารือ	1.45 (0.71)	ต่ำ	1.48 (0.60)	ต่ำ
ด้านที่ 3 การมีส่วนร่วมในระดับเข้ามามีบทบาท	1.47 (0.74)	ต่ำ	1.53 (0.62)	ต่ำ
ด้านที่ 4 การมีส่วนร่วมในระดับสร้างความร่วมมือ	1.42 (0.67)	ต่ำ	1.46 (0.58)	ต่ำ
ด้านที่ 5 การมีส่วนร่วมในระดับเสริมอำนาจ	1.49 (0.77)	ต่ำ	1.54 (0.62)	ต่ำ

2) ข้อมูลกลุ่มญาติผู้ดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง พบว่า

ระดับความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานกองทุนดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของญาติผู้ดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง ก่อนการพัฒนา ด้านการดำเนินงานกองทุนดูแลผู้สูงอายุระยะยาว มีความรู้ระดับมาก ร้อยละ 97.4 ด้านการจัดบริการสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง มีความรู้ระดับมาก ร้อย

ละ 82.1 ภาพรวมอยู่ในระดับความรู้มาก ร้อยละ 87.2 และหลังการพัฒนา ด้านการดำเนินงานกองทุนดูแลผู้สูงอายุระยะยาว มีความรู้ระดับมาก ร้อยละ 100.0 ด้านการจัดบริการสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง มีความรู้ระดับมาก ร้อยละ 89.7 และภาพรวม มีความรู้ระดับมาก ร้อยละ 100.0 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ระดับความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานกองทุนดูแลผู้สูงอายุระยะยาวของกลุ่มญาติผู้ดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง

ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานกองทุนดูแลผู้สูงอายุระยะยาว	ก่อนพัฒนา (n=78 คน)		หลังพัฒนา (n=78 คน)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ด้านการดำเนินงานกองทุนดูแลผู้สูงอายุระยะยาว				
ความรู้ระดับมาก	76	97.4	78	100.0
ความรู้ระดับปานกลาง	2	2.6	0	0.0

ความรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานกองทุนดูแล ผู้สูงอายุระยะยาว	ก่อนพัฒนา (n=78 คน)		หลังพัฒนา (n=78 คน)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
ด้านการจัดบริการสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง				
ความรู้ระดับมาก	64	82.1	70	89.7
ความรู้ระดับปานกลาง	14	17.9	8	10.3
ภาพรวม				
ความรู้ระดับมาก	68	87.2	78	100.0
ความรู้ระดับปานกลาง	10	12.8	0	0.0
ความรู้ระดับน้อย	0	0	0	0

ความพึงพอใจต่อการดำเนินงาน กองทุนดูแลผู้สูงอายุระยะยาวขององค์การบริหาร ส่วนตำบลปอพาน อำเภอนาเชือก จังหวัด มหาสารคาม ก่อนการพัฒนา พบว่า ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจด้านที่ 5 ความพึงพอใจต่อคุณภาพ ของบริการ (Mean = 2.91) รองลงมาคือด้านที่ 3 ความพึงพอใจต่ออัธยาศัยความสนใจของผู้ ให้บริการ (Mean = 2.90) และน้อยที่สุดคือ ด้านที่

6 ความพึงพอใจต่อค่าใช้จ่ายเมื่อใช้บริการ (Mean = 2.68) หลังการพัฒนา พบว่า ส่วนใหญ่มีความ พึงพอใจ ด้านที่ 3 ความพึงพอใจต่ออัธยาศัยความ สนใจของผู้ให้บริการ (Mean = 2.86) รองลงมา คือด้านที่ 4 ความพึงพอใจต่อข้อมูลที่ได้รับจาก บริการ (Mean = 2.81) และน้อยที่สุดคือ ด้านที่ 6 ความพึงพอใจต่อค่าใช้จ่ายเมื่อใช้บริการ (Mean = 2.73) ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ความพึงพอใจต่อการดำเนินงานกองทุนดูแลผู้สูงอายุระยะยาวขององค์การบริหารส่วนตำบล ปอพาน อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม

ความพึงพอใจ	ก่อนพัฒนา (n=78 คน)		หลังพัฒนา (n=78 คน)	
	Mean (SD)	ระดับ	Mean (SD)	ระดับ
ด้านที่ 1 ความพึงพอใจต่อความสะดวกที่ได้รับจาก บริการ	2.81 (0.43)	มาก	2.77 (0.40)	มาก
ด้านที่ 2 ความพึงพอใจต่อการประสานงานของบริการ	2.87 (0.37)	มาก	2.79 (0.40)	มาก
ด้านที่ 3 ความพึงพอใจต่ออัธยาศัยความสนใจของผู้ ให้บริการ	2.90 (0.35)	มาก	2.86 (0.29)	มาก
ด้านที่ 4 ความพึงพอใจต่อข้อมูลที่ได้รับจากบริการ	2.86 (0.39)	มาก	2.81 (0.37)	มาก
ด้านที่ 5 ความพึงพอใจต่อคุณภาพของบริการ	2.91 (0.29)	มาก	2.77 (0.41)	มาก

ความพึงพอใจ	ก่อนพัฒนา (n=78 คน)		หลังพัฒนา (n=78 คน)	
	Mean (SD)	ระดับ	Mean (SD)	ระดับ
ด้านที่ 6 ความพึงพอใจต่อค่าใช้จ่ายเมื่อใช้บริการ	2.68 (0.41)	มาก	2.73 (0.47)	มาก

ปัจจัยแห่งความสำเร็จต่อกระบวนการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงของกองทุนดูแลผู้สูงอายุระยะยาวขององค์การบริหารส่วนตำบลปอพาน อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม

1) กลุ่มข้อมูลกลุ่มภาคการเมืองและกลุ่มวิชาการด้านสาธารณสุข มีความสนใจที่จะแก้ไขกระบวนการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง มีความกระตือรือร้นในการดูแลตั้งแต่เริ่มต้น เข้าร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่องและพร้อมเพียงปฏิบัติงานที่รับผิดชอบอย่างมุ่งมั่น ออกติดตามและประเมินผลงานที่ดำเนินการร่วมกัน จนบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ อีกทั้งยังคอยให้คำปรึกษาอำนวยความสะดวก ติดตามประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือและให้ข้อมูลที่สอดคล้องตรงกันกับข้อมูลในชุมชนและร่วมประเมินผลสนับสนุนด้านงบประมาณที่เพียงพอต่อการดำเนินงานดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืน

2) ญาติผู้ดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง มีความกระตือรือร้นที่จะอยากให้ผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ซึ่งมีการเข้าร่วมงานวิจัยครั้งนี้อย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังทำงานที่ตนเองได้รับมอบหมายได้เป็นอย่างดี และมีการแสดงความคิดเห็น ในกระบวนการพัฒนากระบวนการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในครั้งนี้ตั้งแต่ต้นจนจบโครงการวิจัย

สรุปผลและอภิปรายผลการวิจัย

การพัฒนากระบวนการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง ภายใต้กองทุนดูแลผู้สูงอายุระยะยาวขององค์การบริหารส่วนตำบลปอพาน อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม ในรูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ด้วยกระบวนการของ Kemmis & McTaggart ในครั้งนี้ ผู้วิจัยมีประเด็นสำคัญที่จะอภิปรายผลจากการดำเนินงานวิจัยได้ ดังนี้

1. การดำเนินการพัฒนากระบวนการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงภายใต้กองทุนดูแลผู้สูงอายุระยะยาวขององค์การบริหารส่วนตำบลปอพาน อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม ในการพัฒนากระบวนการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงภายใต้กองทุนดูแลผู้สูงอายุระยะยาวขององค์การบริหารส่วนตำบลปอพาน อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม จะเห็นได้ว่าทุกภาคส่วนทั้งภาคการเมือง กลุ่มนักวิชาการสาธารณสุข รวมทั้งชุมชน ได้เข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการตั้งแต่เริ่มต้นตั้งแต่การค้นหาข้อมูลและวิเคราะห์ปัญหาของการพัฒนากระบวนการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง การหาแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน การจัดแผนปฏิบัติการ ซึ่งพบว่า ได้รับความร่วมมือในการให้ข้อมูลจากทุกฝ่ายเป็นอย่างดี มีความเห็นพร้อมต้องกันว่า สิ่งที่เป็นอยู่นั้นเป็นปัญหาของชุมชนที่ทุกคนทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง จะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการแก้ไขปัญหาร่วมกัน โดยสอดคล้อง

กันกับ ศิราณี ศรีหาภาค และคณะ⁷ ที่ได้ศึกษารูปแบบการพัฒนานโยบายสาธารณะกองทุนดูแลผู้สูงอายุระยะยาวในชุมชนอีสานที่มีความเหมาะสมกับวัฒนธรรมชุมชน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน พบว่า ภาวะพึ่งพิงระยะยาวเป็นสถานการณ์ที่เป็นปัญหาและยังมีความต้องการการดูแลระยะยาวของผู้สูงอายุ ในการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะกองทุนการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวเป็นการเคลื่อนไหวทางสังคมเพื่อสร้างความร่วมมือของภาคีเครือข่ายในพื้นที่และนำไปสู่การพัฒนากระบวนการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวในชุมชนเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุในอนาคต และสามารถอธิบายได้เป็นขั้นตอน ดังนี้

1) การรวบรวมข้อมูลโดยชุมชน ดำเนินการคือการสำรวจข้อมูลตามรายชื่อผู้สูงอายุตามทะเบียนผู้สูงอายุที่รับเบี้ยยังชีพในชุมชน และการเข้าเยี่ยมตามรายที่ ได้รับ การ ประเมินความสามารถในการทำกิจวัตรประจำวันหรือ ADL น้อยกว่าหรือเท่ากับ 11 เป็นการเข้าเยี่ยมบางครั้ง ปัญหาที่พบคือ ผู้นำชุมชนไม่ทราบปัญหาที่แท้จริง ความต้องการการดูแลของผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในชุมชน และไม่เข้าใจแนวทางในการดำเนินงานของกองทุนดูแลผู้สูงอายุระยะยาวขององค์การบริหารส่วนตำบลโปพาน

2) การวิเคราะห์ปัญหาร่วมกัน เป็นความร่วมมือหลังจากที่ชุมชนรับทราบปัญหา และมีความเห็นพร้อมต้องกันว่าสิ่งที่ปัญหานั้นเป็นปัญหาของชุมชนที่ทุกคนที่เกี่ยวข้องจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการตั้งแต่ในระยะเริ่มต้นพบว่า ผลการวิเคราะห์ปัญหาทำให้ทราบถึงรากเหง้าของปัญหาเพื่อจะได้หาแนวทางแก้ไขนั้นจะต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในชุมชน เนื่องจากปัญหาบางอย่างมีความซับซ้อน

และละเอียดอ่อนเกินกว่าที่บุคคลภายนอกชุมชนจะรับรู้และเข้าถึงปัญหาได้

3) การกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน หลังจากชุมชนรับทราบผลการวิเคราะห์ปัญหาแล้วว่า ปัญหาการพัฒนากระบวนการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงเป็นอย่างไร บริบทชุมชนเป็นอย่างไร ควรเข้าไปมีบทบาทอะไรบ้างในการพัฒนาให้ดีขึ้น ซึ่งพบว่า ภาคีเครือข่ายได้ร่วมกันกำหนดแนวทางในการพัฒนากระบวนการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงตามบริบทและศักยภาพของชุมชน ณ เวลาและสถานการณ์ทั้งเป็นแนวทางที่ปฏิบัติได้ในระดับชุมชน และนำไปสู่การไปเป็นแนวทางการจัดแผนปฏิบัติต่อไป

4) การวางแผนปฏิบัติการร่วมกัน เป็นขั้นตอนที่เกิดต่อเนื่องจากการกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหา พบว่า ภาคีเครือข่ายสามารถเข้ามามีบทบาทร่วมในการกำหนดกิจกรรมหรือโครงการเนื่องจากหากเป็นโครงการหรือกิจกรรมที่ได้รับการเสนอหรือมีส่วนร่วมในการอภิปรายหรือสนับสนุนจากชุมชนแล้วจะทำให้เกิดความร่วมมือในการดำเนินกิจกรรมด้วย แต่ถ้าตรงกันข้ามหากไม่ได้รับรู้หรือมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนนี้แล้วนอกจากจะไม่ให้ความร่วมมือแล้วอาจจะเกิดการขัดขวางในภายหลังได้

5) การปฏิบัติการตามแผนร่วมกัน เป็นขั้นตอนที่ผู้ที่ได้รับมอบหมายดำเนินกิจกรรมและผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรมเข้ามาร่วมกิจกรรมตามที่กำหนดไว้ในขั้นจัดทำแผนและการบริหารจัดการแผน พบว่า ภาคีเครือข่ายสามารถปฏิบัติตามแผนได้เป็นอย่างดี

6) การติดตามและประเมินผลร่วมกัน เป็นขั้นตอนสำคัญที่ผู้เกี่ยวข้องจะต้องมีส่วนร่วมในการกำกับติดตาม เพื่อให้ทราบความก้าวหน้าปัญหาอุปสรรคของการดำเนินงาน เพื่อจะได้

ร่วมกันแก้ไขไปพร้อมกันโดยไม่ต้องเก็บปัญหาไว้พบว่า กลุ่มเป้าหมายที่ได้รับแต่งตั้งจะทำหน้าที่ติดตามผลการดำเนินงานของกิจกรรม แล้วรายงานผลการดำเนินงานเป็นระยะ

7) การสรุปผลและการวิเคราะห์ผลงานร่วมกัน เป็นขั้นตอนที่จะต้องมีส่วนร่วมในการรับรู้ผลสำเร็จของงานร่วมกัน เพราะเป็นผลผลิตของกระบวนการพัฒนา ซึ่งเป็นความต้องการของผู้มีส่วนร่วมกิจกรรมที่จะรับรู้ว่าสิ่งที่ดำเนินการมานั้นมีผลสัมฤทธิ์เป็นอย่างไร พบว่า ภาศิเครือข่ายได้ประชุมกลุ่มเพื่อสรุปผล วิเคราะห์ปัจจัยความสำเร็จและถอดบทเรียน ไปพร้อมกัน ซึ่งสอดคล้องกับ ทศนีย์ อนันท์วัน^๑ ศึกษารูปแบบการดำเนินงานดูแลสุขภาพผู้สูงอายุโดยเครือข่ายชุมชน ตำบลโนนศิลา อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า กระบวนการพัฒนารูปแบบการดำเนินงานดูแลสุขภาพผู้สูงอายุโดยเครือข่ายชุมชน ครั้งนี้ มี 6 ขั้นตอนคือ 1) ศึกษาวิเคราะห์บริบทและสภาพปัญหา 2) ประชุมเชิงปฏิบัติการวางแผนแบบมีส่วนร่วม 3) จัดทำแผนปฏิบัติการ 4) ปฏิบัติตามแผนงาน/โครงการ 5) ติดตามสนับสนุนและประเมินผลการดำเนินงาน 6) จัดเวทีแลกเปลี่ยนและถอดบทเรียน ผลการดำเนินงาน พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีระดับความรู้เรื่องเกณฑ์มาตรฐานตำบลดูแลสุขภาพผู้สูงอายุระยะยาวและการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานดูแลสุขภาพผู้สูงอายุโดยเครือข่ายชุมชนเพิ่มขึ้น

จากการพัฒนากระบวนการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงภายใต้กองทุนดูแลผู้สูงอายุระยะยาวขององค์การบริหารส่วนตำบลบ่อพาน อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม พบว่า มี 8 ขั้นตอน ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ได้มีภาศิเครือข่าย ทั้งกลุ่มภาคการเมือง ภาควิชาการสาธารณสุข กลุ่มผู้ดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงเข้ามามีบทบาทร่วมในทุก

ขั้นตอน ได้เป็นกระบวนการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงขององค์การบริหารส่วนตำบลบ่อพาน อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม จากเดิมที่ไม่มีรูปแบบที่ชัดเจน เป็นไปตามกระบวนการแก้ไขปัญหามาโดยตลอด โดยแท้จริง อีกทั้งการวิจัยในครั้งนี้ องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นได้มีบทบาทเข้ามาดูแลกองทุนดูแลผู้สูงอายุระยะยาว ซึ่งทำให้ผลลัพธ์ของการพัฒนารูปแบบนี้เป็นไปได้ด้วยดี ซึ่งสอดคล้องกับ ระเบียบ เทียมมณี และคณะ^๙ ศึกษาบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและบทบาทตามความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการสนับสนุนการมารับการรักษาต่อเนื่องของผู้สูงอายุโรคเรื้อรัง พบว่า การดำเนินนโยบายให้การช่วยเหลือทางด้านสวัสดิการสังคมกับผู้สูงอายุ มีบริการรถรับส่งกรณีเกิดเจ็บป่วยฉุกเฉินแต่ไม่ครอบคลุมการไปตรวจตามนัด ปกติในภาคสาธารณสุข มีการจัดระบบบริการที่เอื้อและสะดวกต่อการมารับการรักษาต่อเนื่องอยู่แล้ว

ปัจจัยแห่งความสำเร็จต่อการพัฒนากระบวนการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงภายใต้กองทุนดูแลผู้สูงอายุระยะยาวขององค์การบริหารส่วนตำบลบ่อพาน อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม จากการวิจัยครั้งนี้ที่สำคัญ ได้แก่

1) กลุ่มข้อมูลกลุ่มภาคการเมืองและกลุ่มวิชาการด้านสาธารณสุข มีความสนใจที่อยากจะแก้ไขกระบวนการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง มีความกระตือรือร้นในการดูแลตั้งแต่เริ่มต้น เข้าร่วมกิจกรรมอย่างต่อเนื่องและพร้อมเพียงปฏิบัติงานที่รับผิดชอบอย่างมุ่งมั่น ออกติดตามและประเมินผลงานที่ดำเนินการร่วมกัน จนบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ อีกทั้งยังคอยให้คำปรึกษาอำนวยความสะดวก ติดตามประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือ

และให้ข้อมูลที่สอดคล้องตรงกันกับข้อมูลในชุมชน และร่วมประเมินผลสนับสนุนด้านงบประมาณที่เพียงพอต่อการดำเนินงานดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง เกิดความต่อเนื่องและยั่งยืน

2) ญาติผู้ดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง มีความกระตือรือร้นที่จะอยากให้ผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิง มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ซึ่งมีการเข้าร่วมงานวิจัยครั้งนี้อย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังทำงานที่ตนเองได้รับมอบหมายได้เป็นอย่างดี และมีการแสดงความคิดเห็น ในกระบวนการกระบวนการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในครั้งนี้ตั้งแต่ต้นจนจบ โครงการวิจัย สอดคล้องกับ ขวลิขิต สวัสดิ์ผล และคณะ¹⁰ ศึกษาการดูแลผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะพึ่งพิงในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย ได้อธิบายว่า การดูแลผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะพึ่งพิงโดยครอบครัวเป็นการดูแลเชิงใน เป็นบทบาทที่สำคัญที่สุด

ปัจจัยทั้ง 2 อย่างดังกล่าวที่มีผลต่อความสำเร็จต่อการพัฒนากระบวนการดูแลผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงภายใต้กองทุนดูแลผู้สูงอายุระยะยาวขององค์การบริหารส่วนตำบลโปพาน อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม ซึ่ง พนมวิไล แก้วหิิด และคณะ¹¹ ศึกษาการบริหารโครงการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวตำบลท่าซิ่น อำเภอท่าศาลา จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้อธิบายไว้ว่า การเพิ่มศักยภาพและทักษะให้กับท้องถิ่น การจัดการงบประมาณ การจัดทำแผน การควบคุมกำกับ การจัดทำกลไกบุคลากร การเสริมสร้างพลังของภาคีเครือข่ายให้ตอบสนองความจำเป็นทางสุขภาพของผู้สูงอายุและส่งเสริมการดูแลแบบครอบครัวและเพื่อนบ้าน

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ ผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้มีส่วนร่วมทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการดำเนินการวิจัยเป็นอย่างดีจนงานวิจัยสำเร็จร่ำสำเร็จ ลุล่วงไปด้วยดี และขอบขอบคุณค่าและประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการทำวิทยานิพนธ์นี้แก่ทุกท่านที่อยู่เบื้องหลังความสำเร็จของผู้วิจัยในครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

1. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. ประชากรผู้สูงอายุไทย: ปัจจุบันและอนาคต. ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและความมั่นคงของมนุษย์: กรุงเทพฯ; 2557.
2. สุธเดช ดวงทิพย์สิริกุล และคณะ. การสำรวจสุขภาพผู้สูงอายุไทย ปี 2556 ภายใต้แผนงานส่งเสริมสุขภาพผู้สูงอายุและผู้พิการ. กลุ่มงานอนามัยผู้สูงอายุ สำนักส่งเสริมสุขภาพ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข; 2556.
3. Lafortune G. and Balestat G., Trends in Severe Disability Among Elderly People: Assessing the evidence in 12 OECD countries and the future implication. OECD Employment, Labour and Social Affairs Committee. Health Working Papers, 0-1; 2007.
4. สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ, คู่มือสนับสนุนการบริหารจัดการระบบบริการดูแลระยะยาวด้านสาธารณสุขสำหรับผู้สูงอายุที่มีภาวะพึ่งพิงในระบบหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ; 2559.

5. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดมหาสารคาม. สรุปการดำเนินงานกองทุนดูแลผู้สูงอายุระยะยาว ปี 2560. มหาสารคาม. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดมหาสารคาม; 2560.
6. Kemmis, S. and McTaggart, R. The Action Research Reader. 3rd ed. Geelong: Deakin University Press; 1990.
7. ศิริภาณี ศรีหาภาค และคณะ. รูปแบบการพัฒนา นโยบายสาธารณะกองทุนดูแลผู้สูงอายุระยะยาวในชุมชนอีสานที่มีความเหมาะสมกับวัฒนธรรมชุมชน โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน. สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข; 2561.
8. ทศนีย์ อนันทวัน. รูปแบบการดำเนินงานดูแล สุขภาพผู้สูงอายุโดยเครือข่ายชุมชนตำบลโนนศิลา อำเภอสหัสขันธ์ จังหวัดกาฬสินธุ์. วารสารสำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 7 จังหวัดขอนแก่น ปีที่ 23 ฉบับที่ 2 พฤษภาคม – สิงหาคม; 2559.
9. ระเบียบ เทียมมณี และคณะ. บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและบทบาทตามความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการสนับสนุนการมารับการรักษาต่อเนื่องของผู้สูงอายุโรคเรื้อรัง. รามาธิบดีพยาบาลสาร, ตุลาคม-ธันวาคม; 2554.
10. ขวลิต สวัสดิ์ผล และคณะ. การดูแลผู้สูงอายุที่อยู่ในภาวะพึ่งพิงในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือของไทย. วารสารสันติศึกษาปริทัศน์ มจร ปีที่ 5 ฉบับพิเศษ; 2559
11. พนมวัลณ์ แก้วหืด และคณะ. การบริหารโครงการดูแลผู้สูงอายุระยะยาวตำบลท่าช้าง อำเภอนาคู จัหวัดนครศรีธรรมราช. วารสารสาธารณสุขมหาวิทยาลัยบูรพา, ปีที่ 11 ฉบับที่ 2 กรกฎาคม-ธันวาคม; 2559.